

PERIKARDIT ASORATLARI VA ULARNING OLDINI OLISH

Abdumutalibova Mohigul

Abstract: *Perikardit yurakni o'rab turuvchi perikard pardasining yallig'lanishi bilan tavsiflanadigan kasallik bo'lib, yurak-qon tomir tizimi patologiyalari orasida muhim klinik ahamiyatga ega. Ushbu kasallik turli etiologik omillar, jumladan infeksiya, autoimmun, metabolik va travmatik sabablar ta'sirida rivojlanadi. Perikardit o'tkir, subo'tkir va surunkali shakllarda kechib, davolash kechiktirilgan yoki noto'g'ri olib borilgan holatlarda og'ir asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin. Mazkur ilmiy ishda perikarditning patogenezi, asosiy klinik asoratlari, diagnostika usullari hamda ushbu asoratlarning oldini olish choralarini zamonaviy tibbiy adabiyotlar asosida batafsil tahlil qilingan. Ish natijalari perikarditni erta aniqlash va kompleks davolash yurak faoliyatini saqlab qolishda muhim ekanligini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar (Key words): *Perikardit, perikard, perikardial effuziya, yurak tamponadasi, konstriktiv perikardit, yurak yetishmovchiligi, diagnostika, profilaktika.*

Kirish

So'nggi yillarda yurak-qon tomir kasalliklari butun dunyoda o'lim va mehnatga layoqatsizlikning asosiy sabablaridan biri bo'lib qolmoqda. Ushbu kasalliklar orasida perikardit kamroq uchrashi bilan birga, klinik jihatdan murakkab va xavfli asoratlarni berishi bilan ajralib turadi [1,18]. Perikard yurakni tashqi ta'sirlardan himoyalab, uning anatomik holatini saqlab turadi. Perikard qavatining yallig'lanishi esa yurak bo'shliqlarining to'lishi va qisqarishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Perikarditning tasnifi

Perikardit klinik kechishiga ko'ra quyidagi turlarga bo'linadi:

o'tkir perikardit;

subo'tkir perikardit;

surunkali perikardit [2,44].

Morfologik jihatdan esa perikardit quruq (fibrinoz), ekssudativ, yiringli va gemorragik shakllarda uchraydi [3,97].

Perikarditning etiologiyasi

Perikarditning rivojlanishida infeksiya omillar asosiy o'rin tutadi. Virusli perikarditlar eng ko'p uchraydigan shakl bo'lib, enteroviruslar, adenoviruslar va gripp viruslari bilan bog'liq [4,63]. Bakterial perikarditlar, ayniqsa sil etiologiyali shakllar rivojlanayotgan mamlakatlarda keng tarqalgan [5,121].

Bundan tashqari, autoimmun kasalliklar (revmatizm, sistemali qizil volchanka), buyrak yetishmovchiligi, onkologik jarayonlar va yurak jarrohlik amaliyotlari perikardit rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin [6,88].

Patogeneza

Perikardit patogenezida yallig'lanish mediatorlari ajralishi natijasida perikard tomirlarining o'tkazuvchanligi ortadi. Natijada perikard bo'shlig'iga oqsilga boy ekssudat ajraladi [7,52]. Bu holat yurakning mexanik faoliyatini cheklab, gemodinamik buzilishlarga olib keladi.

Perikarditning klinik belgilari

Perikarditning asosiy klinik belgilariga ko'krak qafasida og'riq, hansirash, yurak urishining tezlashishi va umumiy holsizlik kiradi [8,76]. Ekssudat ko'paygan sari yurak faoliyati yanada susayadi.

Perikarditning asosiy asoratlari

1. Perikardial effuziya

Perikard bo'shlig'ida suyuqlik to'planishi perikarditning eng ko'p uchraydigan asoratidir. Suyuqlik miqdorining ortishi yurak bo'shliqlarining diastolik to'lishini cheklaydi [9,134].

2. Yurak tamponadasi

Yurak tamponadasi perikardial effuziyaning eng og'ir ko'rinishi bo'lib, yurak bo'shliqlari tashqi bosim ostida qoladi [10,159]. Bu holat shoshilinch tibbiy yordamni talab qiladi.

3. Konstriktiv perikardit

Surunkali yallig'lanish natijasida perikard fibrozlanadi va kalsifikatsiyaga uchraydi. Natijada yurakning kengayish qobiliyati keskin cheklanadi [11,214].

4. Ritm va o'tkazuvchanlik buzilishlari

Perikardit yurak ritmining buzilishlariga ham olib kelishi mumkin. Ayniqsa taxikardiya va atrial fibrillyatsiya ko'p uchraydi [12,91].

5. Surunkali yurak yetishmovchiligi

Yurak faoliyatining doimiy cheklanishi surunkali yurak yetishmovchiligi rivojlanishiga olib keladi [13,102].

Diagnostika usullari

Perikardit tashxisida klinik belgilar bilan bir qatorda instrumental tekshiruvlar muhim ahamiyatga ega. Elektrokardiografiya ST segmentining ko'tarilishi aniqlanadi [14,47]. Exokardiografiya perikardial effuziyani aniqlashda eng ishonchli usul hisoblanadi [15,69].

Davolash tamoyillari

Perikarditni davolash etiologik omilga bog‘liq holda olib boriladi. Virusli perikarditlarda yallig‘lanishga qarshi preparatlar, bakterial shakllarda esa antibiotiklar qo‘llaniladi [16,128]. Og‘ir asoratlarda perikardiosentez yoki perikardektomiya bajariladi [17,187].

Perikardit asoratlarning oldini olish

Profilaktikaning asosiy maqsadi — perikarditni erta aniqlash va to‘liq davolashdir. Surunkali kasalliklarni nazorat qilish, infeksiyon kasalliklarni o‘z vaqtida davolash va sog‘lom turmush tarziga rioya qilish muhim ahamiyatga ega [18,56].

Xulosa

Perikardit — jiddiy va ko‘p qirrali kasallik bo‘lib, u o‘z vaqtida davolanmasa, hayot uchun xavfli asoratlar bilan yakunlanishi mumkin. Kompleks tashxis, to‘g‘ri davolash va profilaktik choralar perikardit oqibatlarini kamaytirishda muhim rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Braunwald E. Heart Disease. Elsevier, 2019. – 18-bet.
- 2.Fauci A.S. Harrison’s Principles of Internal Medicine. McGraw-Hill, 2020. – 44-bet.
- 3.Kumar V. Robbins Pathology. Elsevier, 2018. – 97-bet.
- 4.Spodick D.H. The Pericardium. Marcel Dekker, 2016. – 63-bet.
- 5.Adler Y. Pericardial Diseases. Oxford, 2015. – 121-bet.
- 6.Lilly L.S. Pathophysiology of Heart Disease. LWW, 2016. – 88-bet.
- 7.Fowler N.O. Cardiac Diagnosis. McGraw-Hill, 2017. – 52-bet.
- 8.Hurst J.W. The Heart. McGraw-Hill, 2018. – 76-bet.
- 9.Mann D.L. Heart Failure. Elsevier, 2019. – 134-bet.
- 10.Oh J.K. The Echo Manual. LWW, 2018. – 159-bet.